

Obsah

PŘEDMLUVA K 6. VYDÁNÍ 13

Hlava I

POJEM MEZINÁRODNÍHO PRÁVA 15

1. Definice mezinárodního práva 15
2. Mezinárodní společenství 15
3. Právo mezinárodního společenství 17
4. Zásada svrchované rovnosti 19
5. Zvláštnosti mezinárodního práva 22
6. Metody výuky a studia mezinárodního práva 30
7. Funkce mezinárodního práva 31
8. Název mezinárodního práva 32
9. Mezinárodní právo veřejné a soukromé 34

Hlava II

VÝVOJ MEZINÁRODNÍHO PRÁVA NA POZADÍ

VÝVOJE MEZINÁRODNÍHO SYSTÉMU 37

1. Starověké a středověké „světové společenství“ 37
2. Novověký mezinárodní systém 38
 - 2.1 Tradiční mezinárodní systém 38
 - 2.2 Formování současného mezinárodního systému 41
 - 2.3 Základy současného mezinárodního systému 45
 - 2.4 Mezinárodní systém na počátku 21. století 53

Hlava III

VZTAHY MEZINÁRODNÍHO PRÁVA

K NAVAZUJÍCÍM ČI PŘÍBUZNÝM

SPOLEČENSKÝM JEVŮM A NORMATIVNÍM

SYSTÉMŮM 56

1. Vztahy k zahraniční a mezinárodní politice 56
2. Vztahy k ekonomii a ekonomice 58
3. Vztahy k náboženství 61
4. Vztahy k mezinárodní morálce 63

5. Vztahy k mezinárodní zdvořilosti	64
6. Vztahy k ideologii	65
7. Vztahy k přirozenému právu	66

Hlava IV

VÝVOJ VÝUKY MEZINÁRODNÍHO PRÁVA

V BÝVALÉM ČESKOSLOVENSKU

1. Přehled autorů učebnic a základních pedagogicky využívaných děl	69
2. Názory československých učebnic a vědy mezinárodního práva mezi světovými válkami	71
3. Československé učebnice po roce 1948	77

Hlava V

SUBJEKTY MEZINÁRODNÍHO PRÁVA

1. Pojem subjektu mezinárodního práva	80
2. Státy	83
2.1 Individuální rozměr subjektivity státu a její „setrvačnost“	83
2.2. Konstitutivní prvky (subjektivity) státu a jejich nedostatečná kodifikace	89
2.3 Území státu a státní hranice	89
2.4 Trvalé obyvatelstvo státu	95
2.5 Vláda (veřejná moc) státu	99
2.6 Způsobilost vstupovat do mezistátních vztahů	102
2.7 Geneze práva národů na sebeurčení a jeho obsah	105
2.7.1 Sebeurčení jako mezinárodněpolitický princip a nástroj	105
2.7.2 Právo na sebeurčení v souvislostech dekolonizace	107
2.7.3 Právo na sebeurčení mimo dekolonizaci	110
2.7.4 Sebeurčení národů v postkoloniální Africe	113
2.8 Kompetence a imunity státu	115
3. Mezinárodní organizace	120
4. Specializované mezinárodní instituce	126
5. Jednotlivec	130

5.1 K subjektivitě jednotlivce z právně-filozofických hledisek	131
5.2 K subjektivitě jednotlivce z hlediska platného mezinárodního práva	134
5.3 Souběh a možné kolize státního občanství s jinými mezinárodněprávně relevantními sociálními vazbami jednotlivce	140
6. Mezinárodní jednotky bez mezinárodněprávní subjektivity	145

Hlava VI

PRAMENY MEZINÁRODNÍHO PRÁVA 149

1. Pojem, klasifikace, zvláštnosti	149
2. Systém pramenů	153
3. Mezinárodní smlouva	155
4. Mezinárodní obyčej	161
4.1 Mezinárodní obyčej jako statický jev (obyčejová forma mezinárodního práva)	162
4.2 Mezinárodní obyčej jako dynamický jev (normotvorný proces)	167
4.3 Mezinárodní obyčej a mezinárodní organizace	170
5. Poměr smlouvy a obyčeje	171
6. Desuetudo (vyjití normy z užívání)	174
7. Kodifikace mezinárodního práva	176
8. Obecné zásady právní	182
9. Jednostranné právní akty	185
9.1 Jednostranné akty států	186
9.2 Akty mezinárodních organizací	189
10. Soudní rozhodnutí a názory nauky mezinárodního práva	191
11. Ekvita	193

Hlava VII

PRAVIDLA MEZINÁRODNÍHO PRÁVA 196

1. Pojem	196
2. Materiální a procedurální pravidla	196

3. Obecná (univerzální), partikulární (regionální) a lokální pravidla	197
4. Dispozitivní a kogentní pravidla	201
5. Účinky pravidla v ustanovení článku 103 Charty OSN	209
6. „Hard law“ a „soft law“	211
7. Zásady a konkrétní pravidla	216
8. Časová působnost pravidel mezinárodního práva	222

Hlava VIII

KONTROLA V MEZINÁRODNÍM PRÁVU 229

1. Od normotvorby k aplikaci mezinárodního práva	229
2. Pojem kontroly v mezinárodním právu	230
2.1 Definice a účel	230
2.2 Prvky kontroly	232
3. Průběh kontroly a její hlavní fáze	236
3.1 Verifikace	236
3.2 Kvalifikace	239
4. Pozitiva kontroly a nebezpečí s ní spojená	241

Hlava IX

MEZINÁRODNÍ SOUDNICTVÍ 243

1. Pojem, funkce a původ	243
2. Klasifikace	247
2.1 Mezinárodní soudy a tribunály	247
2.2 Kvazijudiciální mezinárodní orgány	257
2.3 Hybridní a smíšené trestní tribunály	259
3. Nezávislost mezinárodních soudců a soudů	261
4. Fakultativnost jurisdikce mezinárodních soudů	269
5. Právní účinky rozhodnutí mezinárodních soudů	273
6. Využívání, vytíženost a délka řízení	277
7. Kladné a stinné stránky plurality mezinárodních soudů	282

Hlava X

MEZINÁRODNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST 286

1. Pojem	286
2. Soudobá proměna institutu mezinárodní odpovědnosti	287

3. Rozsáhlá kodifikace	290
4. Porušení mezinárodněprávního závazku	294
5. Přičitatelnost jednání nebo opomenutí státu	296
6. Okolnosti vylučující protiprávnost	299
7. Škoda (újma)	302
8. Postižený (poškozený) subjekt	303
9. Obsah	306
10. Odpovědnost za závažná porušení závazků plynoucích z kogentních norem mezinárodního práva	309
11. Odpovědnost mezinárodní organizací	314
12. Odpovědnost za škodlivé následky činností nezakázaných mezinárodním právem	316
12.1 Pojem	316
12.2 Částečná kodifikace	320

Hlava XI

DONUCENÍ V MEZINÁRODNÍM PRÁVU 325

1. Pojem	325
2. Návaznost na jiné instituty a zásady mezinárodního práva	326
3. Klasifikace	328
4. Hlavní znaky donucení v současném mezinárodním právu	330
5. Retorze	331
6. Represálie	333
7. Protiopatření	336
8. Sebeobrana (legitimní obrana)	337
9. Sankce Rady bezpečnosti OSN	344
9.1 Kompetence Rady bezpečnosti	344
9.2 Rozhodování v Radě bezpečnosti	349
9.3 Uplatňování sankcí v praxi	351
9.3.1 Období studené války	351
9.3.2 Období „unipolárního“ mezinárodního společenství	353
9.3.3 Současné období	356
9.4 Omezená přezkoumatelnost rozhodnutí Rady bezpečnosti	358

Hlava XII**SYSTÉM MEZINÁRODNÍHO PRÁVA 362**

1. Systém a jeho menší rozvinutost 362
2. Systemizace a systematika 363
3. Pnutí mezi obecným a zvláštním v systému mezinárodního práva 364
4. Subsystémy mezinárodního práva 368
5. Systémový model mezinárodního práva 370
 - 5.1 Komplexní instituty 370
 - 5.2 Odvětví 371
 - 5.3 Intrasystémová součinnost i konkurence komplexních institutů a odvětví 373

Hlava XIII**POMĚR MEZINÁRODNÍHO A VNITROSTÁTNÍHO PRÁVA 376**

1. Tradiční systémové teorie 376
 - 1.1 Expozice problému 376
 - 1.2 Monistická a dualistická učení 378
 - 1.3 Kritika monismu s primátem vnitrostátního práva 380
 - 1.4 Kritika monismu s primátem mezinárodního práva 381
2. Poměr mezinárodního a vnitrostátního práva očima práva mezinárodního 383
 - 2.1 Mezinárodní právo coby ústřední systém 383
 - 2.2 Nenaplněná výlučnost a nadřazenost mezinárodního práva 384
 - 2.2.1 Dualistické základy výlučnosti a nadřazenosti 384
 - 2.2.2 Neúspěšný pokus o monistické podřízení vnitrostátního práva po 1. světové válce 385
 - 2.2.3 Nedokonalá nadřazenost současného mezinárodního práva 387
 - 2.3 Důsledky různých typů koexistence pravidel mezinárodního a vnitrostátního práva z hlediska mezinárodního práva 388
3. Poměr mezinárodního a vnitrostátního práva očima práva vnitrostátního 390

3.1 Pojem recepce	390
3.2 „Předrecepční“ epocha a počátky recepce	391
3.3 Důvody recepce	393
3.4 Primární (základní) recepční norma	394
3.5 Sekundární recepční normy	396
3.6 Recepce mezinárodních smluv	398
3.7 Kontrola ústavnosti mezinárodních smluv	404
3.8 Vnitrostátní aplikace mezinárodních smluv	406
3.9 Recepce a aplikace mezinárodních obyčejů	411
3.10 Recepce a aplikace aktů mezinárodních organizací a jejich orgánů	415
3.11 Recepce a vnitrostátní provádění rozhodnutí mezinárodních soudních a parajudiciálních orgánů, zejména na ochranu lidských práv	419

Hlava XIV

POMĚR MEZINÁRODNÍHO

A VNITROSTÁTNÍHO PRÁVA V ČESKÉ

REPUBLICE

427

1. Dualistická ústavní minulost	427
1.1 Vývoj právní úpravy do vzniku samostatného českého státu	427
1.2 Úprava v Ústavě ČR z r. 1992. Její nedostatky a slabiny	431
2. Současný stav	436
2.1 „Euronovela“ Ústavy	436
2.2 Dosud nenovelizované mezinárodní články Ústavy	439
2.3 Mezinárodní smlouvy inkorporované do právního řádu na základě čl. 10 Ústavy	443
2.4 Postavení mezinárodních smluv o lidských právech a základních svobodách	451
2.5 Postavení integračních smluv, jimiž ČR přenáší některé pravomoci svých orgánů na mezinárodní organizaci nebo instituci (čl. 10a Ústavy)	453
2.6 Mezinárodní smlouvy inkorporované do českého práva odkazem v zákoně	459

2.7 Mezinárodní smlouvy adaptované do českého práva	462
2.8 Jiné smlouvy	464
2.9 Recepce obyčejových norem mezinárodního práva	465
2.10 Recepce aktů mezinárodních organizací a jejich orgánů	469
2.11 Recepce a vnitrostátní provádění rozhodnutí mezinárodních soudních a parajudiciálních orgánů	474

Hlava XV

MEZINÁRODNÍ PRÁVO A PRÁVO EU 483

1. Proces vydělování integračního práva z mezinárodního práva	483
1.1 Mezinárodněsmluvní základ EU	483
1.2 Zprostředkování účinků zakládajících smluv ústavami členských států	484
1.3 Vznik unijního práva jako samostatného právního systému	485
2. Proces začleňování mezinárodního práva do práva EU	489
2.1 Kompetence Unie uzavírat mezinárodní dohody	489
2.2 Recepce a aplikace mezinárodních dohod	490
2.3 Recepce a aplikace obecného mezinárodního práva	495
2.4 Recepce a provádění rozhodnutí orgánů jiných mezinárodních organizací a mezinárodních soudů	496